

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi podpornega programa za nadzor in sledenje v vesolju

(COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD))

(2013/C 327/08)

Poročevalec: **g. IOZIA**

Evropski parlament in Svet sta 14. marca 2013 oziroma 20. marca 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi podpornega programa za nadzor in sledenje v vesolju

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 27. junija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 491. plenarnem zasedanju 10. in 11. julija 2013 (seja z dne 10. julija) s 165 glasovi za, 1 glasom proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO priznava, da mora Evropa vzpostaviti avtonomen sistem nadzora v vesolju, da zaščiti lastno vesoljsko infrastrukturo in zagotovi varnost izstrelitev, ter pozdravlja pobudo Komisije, ki to vprašanje obravnava prvič in predlaga rešitve, da bi se na tem področju začel proces sodelovanja in povezovanja v Evropski uniji.

1.2 EESO se strinja z zamislijo Komisije, da države članice pripravijo operativne predloge in jih predložijo Komisiji, če so kakovost in količina predvidenih informacij ter izmenjava znanj, tudi metodologij in zmogljivosti za izvajanje analize podatkov, v očitnem evropskem interesu.

1.3 EESO se zaveda, da je težko najti rešitve, s katerimi se strinjajo vse države članice, in meni, da je predlog Komisije prvi in pomemben korak k bolj ambicioznim ciljem sodelovanja. Zaradi obstoja močnih vojaških interesov v okviru tega programa je vzpostavitev skupne infrastrukture zelo zapletena, vendar EESO izraža upanje, da jo bo ravno na podlagi te pobude čim prej mogoče uresničiti. Kljub temu je pozitivno, da se vzpostavijo temelji tega sodelovanja med civilno in vojaško sfero, ki bi moralo vključevati Evropsko vesoljsko agencijo, Evropsko obrambno agencijo in direktorat za krizno upravljanje in načrtovanje.

1.4 EESO meni, da je treba finančna sredstva, predvidena za program za nadzor in sledenje v vesolju (*Space Surveillance and Tracking – SST*), v teh sedmih letih od ustanovitve službe prednostno uporabiti za oblikovanje prvega jedra neodvisne

evropske zmogljivosti, v katero bo mogoče prenesti del zmogljivosti, ki že obstajajo v obrambnih ministrstvih držav članic. To zmogljivost bi bilo mogoče vzpostaviti s pomočjo uporabe optičnih teleskopov, ki se v Evropi že uporabljajo (Kanarski otoki), in z vzpostavitvijo vsaj enega evropskega radarja, ki bo podoben tistim, ki jih uporabljajo obrambne strukture. Na ta način bi se zagotovila trajna naložba, v okviru katere bi se nove zmogljivosti in sposobnosti prenesle na civilno področje, s čimer bi se izboljšala kakovost življenja evropskih državljanov.

1.5 EESO meni, da je treba za obdobje sedmih let, ki je predvideno za izvajanje tega programa, na podlagi posebnih določb opredeliti raven storitev, ki jo pričakujejo nacionalni partnerji kar zadeva količino podatkov, ki jih je treba zagotoviti, vrsto, pogostost, kakovost in razpoložljivost, tako da bo mogoče oblikovati potrebne instrumente za ocenjevanje delovanja službe, podobno kot velja za raziskovalne programe v sedmem okvirnem programu, v katerih so ta merila jasno opredeljena in usklajena.

1.6 EESO priporoča, da se ohranijo odprta merila za dostop do programa in da se v besedilu člena 7(1)(a) natančneje pojasnijo. Ključnega pomena je, da se udeležba v programu omogoči ne samo državam, ki že imajo neodvisne zmogljivosti (npr. Francija, Nemčija, Združeno kraljestvo), temveč tudi vsem tistim, ki lahko dajo na razpolago zmogljivosti za obdelavo podatkov. Predlagano besedilo je treba s tega vidika spremeniti.

1.7 EESO opozarja, da celotna dejavnost spremljanja razmer v vesolju (*Space Situational Awareness – SSA*) vključuje ne le nadzor in sledenje v vesolju (*Space Surveillance and Tracking – SST*), ampak tudi spremljanje vesoljskih meteoroloških pojavov (*Space Weather*, v zvezi z magnetno aktivnostjo sonca) in spremljanje objektov blizu Zemlje (*Near Earth Objects – NEO*).

1.8 Splošno je priznано, da je nevarnost, ki jo za vesoljsko infrastrukturo predstavlja sončna aktivnost, vsaj enaka, če ne celo znatno višja od tiste, ki jo predstavljajo učinki posebno intenzivnih pojavov, zato EESO zlasti meni, da bi bilo treba oba vidika obravnavati sočasno, kot je bilo prvotno predvideno v opredelitvi SSA, in poziva Komisijo, naj opredeli obsežen in celosten okvir različnih vidikov obrambe vesoljske infrastrukture, zlasti v sodelovanju z Evropsko vesoljsko agencijo (ESA), ki je že dejavno vključena v program za zaščito pred sončnim sevanjem. Iz sklepov konference o vesolju in varnosti (10. in 11. marca 2011 v Madridu), na katere se sklicuje ocena učinka, je jasno razvidno, kako je mogoče na tem področju okrepiti sodelovanje med vsemi zadevnimi akterji, zlasti EU, ESA in državami članicami.

1.9 EESO se strinja s predlogom Komisije, da se okrepi sodelovanje z ZDA in drugimi državami, ki so izrazile interes za skupen projekt zaščite vesoljske infrastrukture, da se preprečijo nevarni in včasih katastrofalni trki, tudi z majhnimi delci, ki lahko onemogočijo delovanje satelita, ki je izjemno drag in nujen za človeške dejavnosti.

2. Vsebina dokumenta Komisije

2.1 Sporočilo predlaga vzpostavitev novega evropskega programa za nadzor vesolja in sledenje objektov v Zemljini orbiti, imenovanega SST (*Space Surveillance and Tracking*).

2.2 Program se vzpostavlja kot odziv na potrebo, da se evropska vesoljska infrastruktura, zlasti tista, ki je povezana s programi Galileo in Copernicus/GMES, pa tudi evropske izstrelitve zaščitijo pred nevarnostmi trkov z vesoljskimi odpadki.

2.3 V sporočilu sta opredeljena tudi zakonski okvir programa ter njegova shema financiranja za obdobje 2014–2020.

2.4 Sporočilu je priloženo poročilo⁽¹⁾, ki obravnava zlasti pet shem financiranja in upravljanja programa, pri čemer so za vsako od njih navedeni značilnosti, stroški in koristi.

2.5 Pred samim zakonodajnim besedilom sporočila je podan obrazložiten memorandum, v katerem je opisano ozadje.

2.6 Okvirni celotni prispevek Unije za izvajanje infrastrukture SST za obdobje 2014–2020 znaša 70 milijonov EUR.

2.7 S tem bi se pokrili stroški delovanja senzorjev, ki jih imajo sodelujoče države članice – običajno njihove vojaške strukture –, ter sistema za opozarjanje, ki temelji na podatkih sodelujočih držav članic in ki ga upravlja Satelitski center Evropske unije (SCEU).

2.8 Udeležba v programu je prostovoljna, sodelujoče države članice pa morajo imeti že delujoče senzorje (teleskope, radarje) ter potrebne tehnične in človeške vire ali ustrezno usposobljenost na področju obdelave podatkov.

2.9 Na podlagi povzetka ocene učinka, priloženega k predlogu, naj bi stroški, povezani s trki med odpadki in operativnimi evropskimi sateliti, v Evropi znašali 140 milijonov EUR letno in naj bi se glede na predvideno 50-odstotno rast storitev satelitskega sektorja v naslednjih letih zvišali na 210 milijonov EUR. To so zelo konzervativne ocene, ki ne vključujejo izgube "na kraju samem", torej gospodarske izgube, povezane s prekinitvijo storitev, ki temeljijo na satelitskih podatkih.

2.10 Treba je opozoriti, da skoraj celotna izguba ne vključuje toliko fizičnih poškodb satelitov, temveč skrajšanje njihove operativne življenjske dobe, ki je posledica ukrepov za preprečevanje trkov.

2.11 Čeprav imajo številne države članice lastno službo za nadzor, Komisija meni, da je ukrepanje EU nujno zaradi združevanja sredstev, ki so potrebna za financiranje projekta, opredelitve vidikov upravljanja in podatkovne politike ter zagotovitve, da obstoječe in prihodnje zmogljivosti začnejo delovati na usklajen način.

2.12 Danes je ameriška mreža za nadzor v vesolju (*Space Surveillance Network*), ki jo upravlja ministrstvo ZDA za obrambo, referenca za vse službe za opozarjanje. S tega vidika se zdi sodelovanje med EU in ZDA, v okviru katerega se podatki ZDA zagotavljajo brezplačno, nezadostno, saj ti podatki niso dovolj natančni, prav tako pa EU upravljanja teh podatkov ne more nadzirati.

2.13 Ustanovitev te službe bi bila zato v skladu s strategijo o neodvisnosti Evrope na kritičnih področjih ter zlasti na področju dostopa do vesolja.

2.14 Trenutno naj bi v Evropi 65 % senzorjev za satelite v nizki Zemljini orbiti v celoti ali deloma upravljal institucije, povezane z obrambo⁽²⁾.

2.15 ESA naj ne bi bila primerna za izvajanje takšnega programa, saj ni opremljena za obdelavo zaupnih podatkov, kot so podatki iz senzorjev, ki jih upravlja vojaške strukture.

⁽¹⁾ Delovni dokument služb Komisije *Impact Assessment* [Ocena učinka], SWD(2013) 55 final.

⁽²⁾ *Study on Capability Gaps concerning Space Situational Awareness* (Študija o vrzelih v zmogljivostih v zvezi s spremljanjem razmer v vesolju), ONERA, 2007.

2.16 Evropski organ, ki bi moral biti odgovoren za operativne naloge usklajevanja, je Satelitski center Evropske unije, ki je agencija Unije, ustanovljena s Skupnim ukrepom Sveta z dne 20. julija 2001, ki civilnim in vojaškim uporabnikom zagotavlja geoprostorske slikovne informacijske storitve in izdelke z različnimi stopnjami tajnosti. Satelitski center bi lahko izboljšal zagotavljanje storitev SST ter v sodelovanju z udeleženiimi državami članicami sodeloval pri vzpostavitvi in delovanju funkcije službe SST, kar je eden od ciljev podpornega programa SST. Vendar njegov statut trenutno ne predvideva nobenega delovanja na področju SST.

2.17 Za upravljanje programa naj bi bilo potrebnih 50 delovnih mest (vključno s kadri, ki jih zagotavljajo sodelujoče države članice, Satelitski center Evropske unije in Komisija).

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO meni, da predlog ne predvideva oblikovanja zadostnih instrumentov in zmogljivosti na evropski ravni za zbiranje in analizo podatkov, kar pomeni, da bo na koncu petletnega obdobja financiranja tega programa Evropa v enakem položaju kot pet let pred tem in bo morala zato najverjetneje podaljšati ta dogovor, da bi zagotovila, da bodo obrambne strukture sodelujočih držav članic še naprej zagotavljale podatke.

3.2 Kar zadeva predlagano financiranje v višini 70 milijonov EUR, niso opredeljene nobene zahteve glede razpoložljivosti, kakovosti in aktualnosti podatkov, ki jih morajo zagotoviti nacionalni organi. Zato je težko določiti merila za ocenjevanje opravljene storitve. To bo mogoče šele, ko bo Komisija objavila delegirane akte, ki jih je treba pripraviti.

3.3 Države članice menijo, da ESA ne zagotavlja zadostnih jamstev za obdelavo občutljivih podatkov in da bi moral biti za to pristojen Satelitski center Evropske unije. Vendar je na ravni posameznih držav članic mogoče opaziti, da države z lastno službo za nadzor in sledenje (kot so Združeno kraljestvo, Francija in Nemčija) le-to organizirajo v okviru sodelovanja med vesoljsko in obrambno agencijo, na podlagi česar je mogoče sklepati, da je model sodelovanja med vesoljsko in obrambno agencijo v praksi učinkovit. Zato ni jasno, zakaj je ESA izključena iz takšne službe, še zlasti, ker že sodeluje v globalni službi za opozarjanje pred nesrečami in njihovo obvladovanje, kot je Mednarodna listina o vesolju in večjih nesrečah (*International Charter on Space and Major Disasters*).

3.4 Program SST je eden od treh elementov pripravljalnega programa za spremljanje razmer v vesolju (*Space Situational Awareness – SSA*), ki ga od leta 2009 v predoperativni fazi izvaja ESA; druga dva sta spremljanje vesoljskih meteoroloških pojavov (*Space Weather*) in spremljanje objektov blizu Zemlje (*Near-Earth Objects*).

3.5 Proračun za pripravljalni program SSA v okviru ESA je znašal 55 milijonov EUR. Povezava med tema dvema programoma ni jasna. Zlasti ni jasno, kako naj bi ta služba SST temeljila na podobni službi, ki izdaja in upravlja opozorila v zvezi s tveganji, povezanimi s sončno aktivnostjo.

3.6 Koristno je primerjati resnost poškodb, ki so posledica trkov z odpadki, s škodo, ki izhaja iz geomagnetne aktivnosti sonca. Študija ameriške Nacionalne uprave za oceane in ozračje (NOAA) ⁽³⁾ ugotavlja, da je gospodarska škoda, povezana z vplivom sončnih neviht na satelitsko infrastrukturo, precejšnja. Leta 2003 je intenzivna sončna aktivnost uničila japonski satelit ADEOS-2, vreden 640 milijonov USD. Leta 1997 je magnetna nevihta povzročila škodo na satelitu za telekomunikacije Telstar v vrednosti 270 milijonov USD, medtem ko je leta 1989 druga magnetna nevihta povzročila deveturni izpad električne energije na območju Kanade, ocenjena škoda pa naj bi znašala 6 milijard USD.

3.7 Ocenjuje se, da bi sončna supernevihta, kot je tista iz leta 1859, danes samo z vidika poškodb na geostacionarnih satelitih povzročila škodo v višini 30 milijard USD, medtem ko bi bila škoda na električnem omrežju višja in bi znašala 1–2 bilijona USD, pri čemer bi bilo potrebnih 4 do 10 let za ponovno zagotovitev polnega obratovanja ⁽⁴⁾.

3.8 Raven tveganja, povezana s sončno aktivnostjo, je vsaj enaka tisti, ki je povezana z odpadki. Zato EESO meni, da bi bilo treba obe nadzirati sočasno, kakor je bilo predvideno na konferenci v Madridu marca 2011. Vendar v sporočilu ni natančno določeno, kdo bo vzpostavil operativno službo za opozarjanje v zvezi z dogodki, povezanimi s sončno aktivnostjo.

3.9 EESO meni, da bi moral predlog upoštevati zaščito evropske vesoljske infrastrukture, vključno z dopolnilno dejavnostjo za spremljanje vesoljskih meteoroloških pojavov (*Space Weather*) in roki za izvedbo ter povezavo med obema sistemoma.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Člen 5(2) določa, da se ne bodo vzpostavljale nove zmogljivosti, temveč se bodo uporabile tiste, ki v državah članicah že obstajajo. Vendar je v poglavju 2 obrazložitvenega memoranduma izrecno navedeno, da obstoječe zmogljivosti ne zadostujejo. Zato nikakor ni jasno, kakšna vrsta sistema – tudi v zvezi s petimi shemami iz ocene učinka, priložene sporočilu – naj bi se dejansko vzpostavila.

4.2 Tehnične lastnosti tega sistema niso jasno opredeljene. Cilji sistema so opisani, vendar naj bi bila odločitev o tem, kaj bodo vključevali, sprejeta v prihodnjih razpravah med državami članicami.

⁽³⁾ *Value of a Weather-ready Nation*, 2011, NOAA.

⁽⁴⁾ Glej: National Research Council (2008). *Severe Space Weather Events. Understanding Societal and Economic Impacts: A Workshop Report*. Washington, DC: The National Academies Press.

4.3 Povezava med uporabo v vojaške in civilne namene. Struktura sistema je civilne narave. Vendar je večina informacij vojaškega izvora. Ne obstajajo izrecne zahteve ali protokoli, v skladu s katerimi bi morali vojaški organi te informacije zagotavljati civilnim organom. Na podlagi dokumenta naj bi bilo tudi to vprašanje rešeno v prihodnosti.

4.4 Odnos med državami članicami in EU. Predlog navaja, da so vsi senzori v lasti posameznih držav članic in da mora tako tudi ostati. Zdi se, da ni izrecnih pogojev, ki zagotavljajo minimalno raven izmenjave podatkov in informacij.

4.5 Opredelitev službe. V predlogu ni izrecno navedena. Zato ni mogoče oceniti, ali zadostuje za projekte v okviru programa.

4.6 V resoluciji Sveta z dne 26. septembra 2008 *Nadaljnji razvoj evropske vesoljske politike* je navedeno, da je treba "razviti

zmogljivosti, na podlagi katerih bi lahko izpolnili zahteve evropskih uporabnikov po popolnem razumevanju okolja v vesolju".

4.7 Še naprej je treba dejavno razvijati tako program SST kot tudi sedanje programe v okviru SSA.

4.8 Kazalniki rezultatov in posledic iz točke 1.4.4 so precej tavnološki, saj v operativnem smislu malo prispevajo k naknadni oceni učinkovitosti programa.

4.9 Razen opredelitve upravljanja operativni model sistema ni ustrezno opredeljen.

Sodelovanje držav članic ni zavezujoče. Kakšna je najmanjša osnova za delovanje službe?

V Bruslju, 10. julija 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE